

УДК 623.618

Ю.П. Сальник, Ю.М. Пащук

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ISTAR У СИСТЕМУ РОЗВІДКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз концепцій систем ISTAR, досвіду створення та застосування таких систем у ПКС, розкривається доцільність та шляхи впровадження концепції ISTAR у систему розвідки Збройних Сил України. Це дослідження є актуальним у контексті подальшого розвитку воєнної розвідки України.

Ключові слова: концепція, система розвідки, система ISTAR, розвідка, спостереження, визначення цілей, сумісність, НАТО.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій

Ведення ефективної розвідки є одним з головних факторів перемоги у війні, військовій операції або бойових діях. Фактично з середини 90-х років минулого століття у рамках реалізації концепції мережецентричних операцій передові країни світу застосовують комплексні системи розвідки, спостереження та визначення цілей ISTAR (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance) [11, 17, 18].

Система ISTAR представляє собою сферу застосування розвідки, де інтегруються процеси розвідки, спостереження та визначення цілей для покращення ситуаційної обізнаності командувачів (командирів), їх спроможності правильно та своєчасно розуміти зміст, сенс, значення, обставини та умови будь-якої зміни оперативної (бойової) обстановки, приймати обґрунтовані (доцільні) рішення. Вищезазначена система включає взаємопроникаючі організаційну і технічну системи та є добре організованим, чітко скоординованим, об'єднаним застосуванням сил і засобів розвідки згідно з встановленими протоколами та процедурами.

Аналіз військових операцій Північноатлантичного Альянсу за останні 15 років [8-12, 17-20] дозволяє стверджувати, що застосування систем ISTAR розширює оперативні та бойові можливості країн-членів даної організації на глобальному та регіональному рівні, а також надає можливість НАТО домінувати в оперативному (бойовому) просторі у результаті суттєвого підвищення оперативності процесів здобування, поширення та використання розвідувальної інформації, створення необхідних умов для досягнення інформаційної переваги над опонентами.

Україна співробітничала з Альянсом у рамках “особливого партнерства” та бере участь у багатонаціональних військових операціях під егідою цієї

організації, що вимагає від Збройних Сил вирішення спеціальних завдань, у т.ч. створення системи ISTAR, яка зможе здійснювати ефективне розвідувальне забезпечення тактичних підрозділів при їх розгортанні у міжнародних місіях. Актуальність створення такої системи полягає у необхідності удосконалення системи воєнної розвідки України та забезпечення сумісності військових частин і підрозділів, їх готовності до участі в операціях з підтримання миру і безпеки [2 – 15].

Метою статті є дослідження шляхів імплементації концепції ISTAR у систему розвідки Збройних Сил України, а також аналіз організаційної структури та завдань підрозділів ISTAR, які пропонується створити.

Основний матеріал

1. Загальний аналіз концепцій ISTAR

Оскільки не існує єдиної концепції ISTAR, тому необхідно вивчити стратегії впровадження та розвитку систем ISTAR у країнах Альянсу, у тому числі і спільну концепцію НАТО [12], і на основі таких досліджень – розробити власну концепцію ISTAR з урахуванням можливостей та потреб ЗС України.

Концепції застосування ISTAR [3 – 8, 10 – 12, 19 – 22] представляють собою систему поглядів щодо удосконалення систем розвідки з метою оперативного отримання інформації про склад, розгортання, характер діяльності, наміри та можливості противника (ворогуючих сторін), а також відомості про місцевість, метеорологічні та інші дані, які необхідні для успішного ведення, головним чином, наземних операцій. Загальні засади вищезазначених концепцій зосереджуються на визначенні систем ISTAR, їх основних складових та компонентів, принципів та обмежень застосування, а також на фундаментальних підходах щодо планування, визначення пріоритетів, постановки завдань і координації діяльності ISTAR для забезпечення збройних

сил країн Альянсу у всьому спектрі оперативного континууму [3 – 12, 18 – 20].

Існують різні підходи до визначення системи ISTAR. Наприклад, у спільній публікації НАТО AJP-2 (2003 р.) ISTAR визначається як “діяльність щодо ведення військових операцій та розвідки, яка об’єднує (синхронізує) планування та застосування сил, датчиків і засобів розвідки, систем обробки, використання та поширення розвідувальної інформації, а також систем цілевказання для забезпечення поточних і майбутніх операцій (бойових дій)” [5]. Згідно з воєнною доктриною Великобританії система ISTAR здійснює основне забезпечення мережецентричних операцій, і головним чином під час цілевказання, з метою досягнення інформаційної переваги, покращення ситуаційної обізнаності та захисту військ, підвищення їх живучості [8, 22]. ISTAR – це “скоординований процес збору, обробки та розповсюдження своєчасної, точної, актуальної та достовірної розвідувальної інформації з метою забезпечення планування та проведення операцій, що дозволяє військам успішно виконувати визначені завдання у всьому спектрі конфліктів” [8, 22].

Аналізуючи системи ISTAR країн-членів НАТО, враховуючи можливості та ресурси нашої держави, ми можемо стверджувати, що для нас найбільш прийнятною (оптимальною) є концепція ISTAR Нідерландів. Згідно з цією концепцією система ISTAR включає в себе підсистеми (засоби) збору інформації, наземні станції обробки та поширення інформації, військові формування, штаби, які об’єднані за допомогою інформаційно-комунікаційної інфраструктури, що забезпечує своєчасне проходження інформації до командирів та інших респондентів. Починаючи від лінійного батальйону і до вищих ланок управління, кожен рівень має власні можливості ISTAR (сили та засоби), які доповнюють одні одних і частково перекриваються у зонах (районах) відповідальності [19].

2. Впровадження концепції ISTAR у систему розвідки Збройних Сил України

У сучасних умовах перманентне глобальне поширення інформаційних та космічних технологій дозволяє навіть так звані “бідні” державам, включаючи Україну, значно покращити можливості своїх систем командування, управління, зв’язку, розвідки, спостереження та визначення цілей (C4ISR), зокрема, створити власні системи ISTAR. Крім того, наша держава має реальні шанси реалізувати переваги партнерства з країнами-членами НАТО, участі наших військових підрозділів у різнопланових багатонаціональних операціях та навчаннях.

Враховуючи реальний стан Збройних Сил України, особливо, що стосується питань їх технічного переоснащення та наближення до критичного рівня технологічного відставання від провідних

держав світу у створенні сучасних зразків ОБТ, слід зазначити, що впровадження концепції ISTAR у систему розвідки можливе лише поетапно. Початковим етапом слід розглядати розробку і затвердження національної концепції ISTAR та відповідної державної програми з урахуванням подальшої співпраці з Альянсом, взаємодії національних систем розвідки на тактичному рівні під час проведення міжнародних операцій.

Виходячи з досвіду участі України у багатонаціональних операціях, теперішньої політичної обстановки у світі, можна спрогнозувати, що й у найближчому майбутньому наша держава буде продовжувати делегувати військові підрозділи (швидше за все, рівня роти/батальйону) для ведення операцій під проводом НАТО. Підвищені вимоги до процесів отримання своєчасних і точних даних розвідки, ведення спостереження та визначення цілей потребують якомога швидшого створення в Україні належним чином укомплектованих та оснащених підрозділів ISTAR, що повинно стати відправною точкою для ефективної реалізації програми ISTAR у подальшому.

Батальйони ISTAR у країнах НАТО вважаються розвідувальними частинами оптимального розміру, тактичним і модульним інструментом системи ISTAR, які підпорядковуються командирам оперативно-тактичних/тактичних угруповань військ (ОТУВ/ТУВ), мають гнучку організацію і здійснюють:

- планування застосування сил та засобів ISTAR; збір та обробку інформації;
- поширення критичної за часом важливої інформації та розвідувальної інформації тим, хто її потребує, і коли їм це необхідно.

За аналогією зі 103 батальйоном ISTAR Нідерландів (NL) [19] ми пропонуємо наступну організаційну структуру батальйону ISTAR ЗС України (рис 1.), яка залежно від специфіки операцій (дій) може включати (повністю або частково):

- 1) підрозділи військової розвідки;
- 2) підрозділи спеціальної розвідки;
- 3) підрозділи радіо- і радіотехнічної розвідки;
- 4) підрозділи РЕБ;
- 5) підрозділи тактичних (оперативно-тактичних) БпАК.

Основними завданнями (функціями) 103 батальйону ЗС Нідерландів, які буде виконувати запропонований батальйон, є [19]:

- постановка завдань органам збору інформації та визначення вимог до розвідувальної інформації;
- координація збору розвідувальної інформації;
- первинна обробка розвідувальної інформації та її аналіз інформації з усіх джерел надходження;
- поширення (доведення) розвідувальних відомостей (даних);
- забезпечення цілевказання;

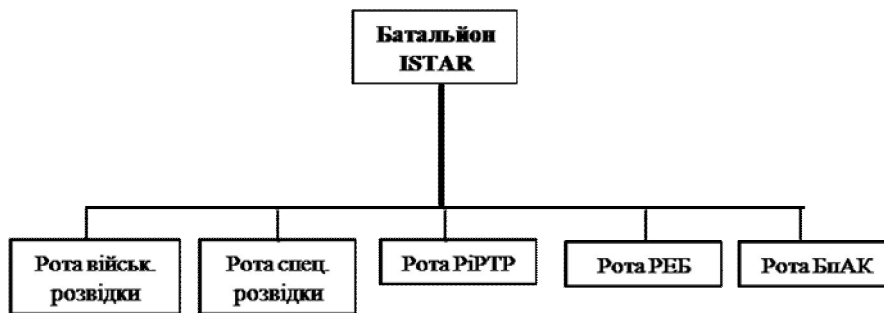

Рис. 1. Загальна організаційна структура українського батальйону ISTAR

розвідувальне забезпечення штабів і підрозділів при плануванні та веденні операцій, бойових та інших дій.

Відповідним чином український батальйон ISTAR повинен бути готовим діяти всім складом або окремими підрозділами у рамках різного оперативного (бойового) середовища у підпорядкуванні ОТУВ, ТУВ, бригад та окремих батальйонів [19].

Із врахуванням поточної структури органів військового управління Збройних Сил України [1] розглядається два варіанти створення батальйону ISTAR: “тимчасовий” і “постійний”. Кожен з цих підходів має свої переваги та недоліки.

“Тимчасовий” варіант означає створення спеціального батальйону ISTAR для визначеної місії з періодичною ротацією особового складу. Керівництво діяльністю такого батальйону має здійснюватися групою управління та координації (модулем С2) ISTAR, через яку виконується постановка завдань органам збору інформації, визначення вимог до розвідувальної інформації на основі оперативних (бойових) завдань та рішень командирів. У цьому випадку не потрібні істотні зміни існуючої системи командування і управління, системи розвідки, за винятком формування роти (ескадрильї) тактичних (оперативно-тактичних) БпАК. Реалізація цього варіанту не вимагає значних фінансових витрат, однак створює певні обмеження (з досвіду участі нашої держави у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки):

злагодження підрозділів ISTAR, досягнення належної взаємодії і координації потребує тривалого періоду часу (біля 6 місяців);

знижується загальний рівень професійної підготовки, військової та виконавчої дисципліни особового складу тимчасових підрозділів;

не забезпечується належний рівень зв'язності (інтегрованості) інформаційно-комунікаційної системи (ІКС) батальйону з об'єднаною ІКС НАТО, рівень підготовки фахівців у застосуванні та обслуговуванні системи ISTAR.

На нашу думку другий (“постійний”) варіант є більш прийнятним. Пропонується сформувати батальйон ISTAR на основі організаційно-штатної структури окремого розвідувального батальйону армій-

ського корпусу (оперативного командування) подібно до 103 батальйону ISTAR Нідерландів. Це дозволить створити ІКС такої частини у рамках єдиного інформаційно-комунікаційного простору ЗС України, що відповідає вимогам щодо сумісності та системної інтегрованості (зв'язності) ІКС членів коаліційних сил [2, 3, 12, 13, 15]. Батальйон повинен бути спроможним отримувати та обробляти великі обсяги даних, у тому числі інформацію у режимі реального часу або максимально наближеному до нього, поширювати розвідувальну інформацію на відповідних рівнях управління. Створення на постійній основі групи управління та координації ISTAR дасть змогу встановити необхідні системи зв'язку та інтерфейси з національним та коаліційним командуванням для обміну інформацією та ефективної координації діяльності системи ISTAR.

По суті система ISTAR повинна стати основною розвідувальною компонентою новітньої інтегрованої (міжвидової) розвідувально-ударної системи РУС (Єдиної бойової системи) ЗС України у рамках концепції “Ведення бойових дій в єдиному інформаційному просторі”.

Створення батальйону ISTAR також слід розглядати як виконання певних зобов'язань українською стороною перед НАТО, дотримання визначених вимог щодо здобування своєчасних і точних даних спостереження та цілевказання. Сумісність українських розвідувальних підрозділів є необхідною умовою їх участі у міжнародних операціях, що досягається, у першу чергу, реалізацією єдиного формату розвідувальних даних та оперативного обміну розвідувальною інформацією у межах коаліційної ІКС.

Висновки

Таким чином, система ISTAR – це скоординований процес управління збором, обробкою та поширенням розвідувальної інформації, критичної за часом оперативної (бойової) інформації з метою забезпечення планування і проведення військових операцій (бойових дій), у т.ч. в умовах багатонаціонального середовища.

Впровадження концепції ISTAR у систему розвідки України слід розглядати як спосіб підвищення ефективності розвідувальної діяльності на основі

удосконалення організаційних структур, розвідувальних процедур і протоколів, використання передових технологій, насамперед досягнень в інформаційній сфері. Даний процес спрямований на здобування своєчасної, точної, актуальної та достовірної розвідувальної інформації, необхідної для виконання будь-якої місії у всьому спектрі оперативного континууму.

Вивчення досвіду створення та застосування систем ISTAR державами Північноатлантичного Альянсу, врахування результатів відповідних досліджень є вкрай необхідним для вирішення таких завдань, як обґрунтування шляхів удосконалення системи розвідки Збройних Сил України та визначення напрямків підготовки сил і засобів розвідки до взаємодії зі збройними силами країн членів НАТО у ході проведення операцій у рамках програми “Партнерство заради миру”.

Список літератури

1. Біла книга – 2011. Збройні Сили України [Електронний ресурс]. – К., 2012. – Режим доступу до книги: http://www.mil.gov.ua/files/white_book/WB_2011.pdf.
2. AAP-31: NATO Glossary of Communication and Information Systems Terms and Definitions (November 2001). – 119 p.
3. AEDP-2 (Edition 1): NATO Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance (ISR) Interoperability Architecture (NIA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nato.int/structur/AC/224/standard/AEDP2/AEDP2_Documents/AEDP-02v1.pdf.
4. AJP-01(C): Allied Joint Doctrine (Dec 2010). – 268 p.
5. AJP-2 (Dec 2003): The ISTAR Concept (Chapter 1-4-1). – 64 p.
6. AJP-3.2: Allied Joint Doctrine For Land Operations. – 136 p.
7. ATP-3.2: LAND OPERATIONS. – 320 p.
8. Field Army ISTAR Handbook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scribd.com/doc/36219969/Uk-Istar-Handbook-2007>.
9. Interoperability: Connecting NATO Forces [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_84112.htm.
10. JP 2-0: Joint Intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp2_0.pdf.
11. JP 3-55: Doctrine for Reconnaissance, Surveillance, and Target Acquisition Support for Joint Operations (RSTA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp3_55\(93\).pdf](http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp3_55(93).pdf).
12. NATO Interoperable ISTAR System Concept of Employment, MAJIC Operations Working Group (OWG). – 14 March, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publicintelligence.net/nato-interoperable-istar-system-concept-of-employment>.
13. NATO STANAG 5048 (Edition 5): The Minimum Scale of Connectivity for Communications and Information Systems for NATO Land Forces (Feb 2000). – 38 p.
14. NATO STANAG 6001 NTG (Edition 3): Language Proficiency Levels // Brussels, 2009. – 21 p.
15. Net-Centric Environment, Joint Functional Concept [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dtic.mil/futurejointwarfare/concepts/netcentric_jfc.pdf.
16. Remarks by Richard Cheney, Vice President [Електронний ресурс]. – The White House. – 1 May, 2003. – Режим доступу: <http://www.iraqwatch.org/government/US/WH/wh-cheney-050103.html>.
17. R.S.T.A. Cycle Lessons Learned, Brig. Gen. Giuseppe Marani [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ftp.rta.nato.int/public/PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-001//SMP-001-01.pdf>.
18. System Training Plan (STRAP) for the Tactical Exploitation System (TES) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua>.
19. The Dutch Approach of ISTAR Concept during NRF-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cdef.terre.defense.gouv.fr/publications/doctrine/doctrine09/version_us/foreign_studies/art04.pdf.
20. The ISTAR Capability of the Canadian Forces [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cdef.terre.defense.gouv.fr/publications/doctrine/doctrine09/version_us/foreign_studies/art03.pdf.
21. U.S. Army Field Manual (FM) 6-0: Command and Control of Army Forces. – Department of the Army. – Washington, DC, 11 August 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/fm6\(03\).pdf](http://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/fm6(03).pdf).
22. House of Commons. Session 2007-08. Publications on the internet. Defence Committee Publications. Defence – Thirteenth Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/535/53502.htm>.

Надійшла до редколегії 14.02.2014

Рецензент: д-р техн. наук, ст. наук. співр. А.Н. Зубков, Академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного, Львів.

ПУТИ ВНЕДРЕНИЯ КОНЦЕПЦИИ ISTAR В СИСТЕМУ РАЗВЕДКИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Ю.П. Сальник, Ю.М. Пашчук

В статье раскрывается целесообразность и пути внедрения системы ISTAR в систему разведки Вооруженных Сил Украины. Это исследование является актуальным в контексте дальнейшего развития военной разведки Украины.

Ключевые слова: концепция, система разведки, система ISTAR, разведка, наблюдение, определение целей, совместимость, НАТО.

MEANS OF ISTAR IMPLEMENTATION IN INTELLIGENCE SYSTEM OF UKRAINIAN ARMED FORCES

Y.P. Salnyk, Y.M. Pashchuk

The article reveals appropriateness and means of ISTAR implementation in intelligence system of the Ukrainian Armed Forces. This study is urgent for developing of effective military intelligence of Ukraine.

Keywords: concept, intelligence system, ISTAR system, intelligence, surveillance, target acquisition, reconnaissance, interoperability, NATO.